

Kalple Dil

Kalbi olanların dili yok, dili olanların kalbi yok. Yoksa bugün Türk şiiri ve nesri taş yürekleri eriten bir şey olurdu; bu devir bir taraftan ağrılarıyla, sızılıyla, acılarıyla, ölümleriyle, matemleriyle, hasretleriyle, bir taraftan da atılışlarıyla, isyanlarıyla, ümitleriyle, emelleriyle, harikalarıyla o kadar feyyaz bir devirdir. Büyük millet şerefli zamanlarında lisânını Yûnus Emre ve Süleyman Çelebi gibi, Fuzûlî ve Bâkî gibi, Nef'î ve Nedim gibi, saz şairleri gibi öz oğullarına emanet etmişti. Onlardan Allâh'ın büyüklüğünü, Peygamberi'nin vasıflarını, kahramanların menkıbelerini, âşıklarının elemelerini, gençlerinin hevâ ve heveslerini, ihtiyarlarının düşüncelerini asırlarca dinledi. O şairler öldüler. Milletten emanet aldıkları lisânı keşke beraber götürselerdi, götürme[d]iler; kâtiplere terk ettiler.

Bu satırları yazdığım masanın üstünde üç kitap duruyor. Biri son üslûpta bir İstanbul romanı, biri bir gencin son usûlde, küçücük şiir mecmû'ası, biri de Muhâcirîn-i Müdîriyyet-i Umûmiyyesi'nin son günlerde neşr ettiği siyah kaplı bir kitap. Romanı okumuş, mecmû'aya göz gezdirmiştim, ikisini de zaten biliyordum. Siyah kaplı kitapla âşinâlığım birkaç günden beri. Elime alıp okudukça gözlerim ateş karşısında gibi hârelendi. Kaç defa elimden bıraktım. Lakin pençesinden kurtulunmaz bir cazibesi var, tekrar aldım, nihayet sonuna kadar acı bir ilacı içer gibi okudum. Bu siyah cildin lisânı bu nâma lâyük bile değil, çetele gibi âdi bir tarif vâsıtası, lakin içinde bu âdi vâsıtayla, derme çatma bir kılıkta tasvîr edilmiş bir âlem var ki bütün bu devrin şiirini, nesrini, mûsikîsini, resmini, canlandırabilir. Hemde zannedersen bu siyah ciltte bu milletin yalnız bir kısım ağrıları var!

Romanla şiir mecmû'asının lisânı pürüzsüz, temiz, güzel, mâhirâne, hâsılı son edebî modanın numûnesi. İkisinin de mevzuları tamamıyla millî, lakin siyah ciltle aralarında bir uçurum var. Gûya aynı milletin değil, biri birinin yüzünü görmemiş, hatta adını işitmemiş iki milletin hayatlarından bahsediyorlar. Romanla mecmû'a, inanabilirsiniz, her türlü duygudan ârî bir lisan dantelesiydi. Siyah kaplı kitapta her türlü lisan hünerinden ârî lakin bakınca gözleri kamaştıran bir cehennemdi. Bu satırları başka bir mevzuda yazmak için oturmıştım. Masa üstünde gözüme ilişen bu üç kitabın komşuluğu beni bu hasbihâle sevk etti. Dedim ki: bu milletin mirasyedi oğulları nesi var, nesi yok her şeyini aldıktan sonra, ızdıraplarını söyleyecek lisânını da almışlar, kendi hevâ ve heveslerinde kullanıyorlar. Bir taraftan lisan hebâ oluyor, bir taraftan da ızdırapların sesi kısık. Ne o kuru lisandan bir edebiyat vücûda gelebiliyor, ne de bu lisansız ızdıraplardan. Lakin o lisanla bu mevzu bir şair kalbinde

kaynaşabilseydiler özlediğimiz şiiri dinlerdik!

Bir taraftan da bu siyah kitapta bir köşesi görülen büyük ağrılar âlemi, bir taraftan Seküd Yaylası'ndan Keşiş Tepeler'ine kadar Osmancığa sadık gençlerle, köylülerin o atılışı yeni edebiyatı ihyâ edebilirdi. Lakin o ağrıları, o şevkleri duyanların kalbi var dili yok. Anadolu'da söylenen manzûmeleri görüyoruz. Döğüştüğü yerde ismi verilecek kadar celâdet göstermiş olan Kâ'im-makam Kemal Bey'in askerlerine marş güftesi olarak söylediği bir destan ateşpâresi buna bir misaldir. Bu güftenin mısralarında can var, cisim yok, edebî lisânımızın iyi bir numûnesi olmadığı için ma'a't-te'essüf tam bir şâheser değil.

Vâkı'â edebiyatın mefhûmu, ya bugün Anadolu'da gördüğümüz gibi içtimâ'î galeyanlar, yâhutta ferdî aşklar, şevkler, heyecanlardır. Lakin bunları ancak "şair" söyleyebilir. Halk, "ağzı var, dili yok" dediğimiz mahluktur. Bizde şüphe var mı ki edebî lisan, edebî sanat, yazı hüneri şimdi her zamandan ziyade müterakkîdir. Hislerin feyzânı da bazı yerlerde ayan, bazı yerlerde için için hissediliyor. Yalnız hem canı hem de cismi olan edebiyattan mahrumuz.

Izdıraplar ve şevkler ne kadar coşkun olsalar kendiliklerinden nutka gelmezler. Bu hisleri herkes duyar, yalnız "şair" söyleyebilir.

Asırlardan beri her sene Kerbelâ'da icrâ edilen âyinde Hüseyin için vâveylâ edenler, ağlayanlar, vücutlarını büyük ve keskin bıçaklarla dövenler en Alevî bir ızdırap duyuyorlar. Yalnız Hüseyin için mersiye-yi Acem'in şairi coşkun Muhteşem Kâşânî[1] yazdı. Vücûdunu Hüseyin'in aşkıyla parçalayarak, onun şehid düştüğü toprağa düşüp ölen bu aşıklardan herhangi biri Hüseyin'i Muhteşem Kâşânî'den fazla sever, lakin ızdırabını ifadeye muktedir olamaz: "Yâ Şah! Yâ Hüseyin! Yâ Şah! Yâ Hüseyin!" diye diye kendi kendini vura vura ifade edebilir. Muhteşem Kâşânî o ızdırabı bir silsile mısra[y]la daha kuvvetli olarak ifade ettikten başka asırlarca her an, her gûşede canlı bir Kerbelâ âyini gibi yaşatır. Süleymân-ı Kânûnî Zigetvar'da [2][□□□□□□] öldüğü zaman silah arkadaşları, uzun seferlerinin sadık yoldaşları, paşaları, ağaları, askerleri feci bir vâveylâ kopardılar. Cenazeyi kıyametten numûne bir mâtem âyiniyle getirdiler. Bu sadık insanların nicesi Süleymân-ı Kânûnî'yi Bâkî'den daha fazla seviyordu. Yalnız mersiye-yi, o mâtem âyiniinde hazır bulunmayan Bâkî söyleyebilirdi. Ve o mâtemi biz hâlâ Bâkî'nin mersiyesinden hissedebiliriz.

Bugün bizde eksik olan ne edebiyatın rûhu, ne de hüneridir. Böyle bir şairdir.

Dergah, 1. cild, 3. sayı, 16 Mayıs 1337

Yahya Kemal [Beyatlı]

Hazırlayan: Faruk Can Yumuşak

Editör: Emir Çakır

Link

https://isamveri.org/pdfosm/D01054/1337_1_3/1337_3_KEMALY.pdf

[1] Şemsü'ş-şu'arâ Kemâlüddîn Alî b. Ahmed Kâşânî (905/1500 - 996/1588). İranlı şair. Hz. Hüseyin'in şehid edilişi ve Kerbelâ Vak'ası hakkında yazdığı on iki bendlik (kıta) mersiye ile büyük bir üne kavuştu. Mersiyesi günümüzde de tâziye törenlerinde okunmaktadır. Daha sonra gelen birçok şairin yetişmesi yolunda bir çıkır açan bu mersiye dolayısıyla kendisine "Şemsüşşuarâ" unvanı verildi (Muhteşem-i Kâşânî, Rıza Kurtuluş, DİA).

[2] Maceristan'da büyük bir kale olup, Macarlar indinde "zizet" ismiyle maruftur. Kânûnî Sultan Süleyman Han zamanında 974 tarihinde fetholunarak memâlik-i Osmâniyye'ye zammolunmuştur. Padişah müşârun ileyh bu kaleyi muhâsara etmekte iken irtihâl-i dâr-ı bekâ etmiştir (Şemseddin Sâmi, Kâmûsü'l-A'lâm).